

Η θυσία του Κυβερνήτη

Ιωάννης Καποδίστριας

του Ελευθέριου Δικαίου

Ήταν Κυριακή 27 Σεπτεμβρίου 1831 και ώρα 06:45 τα χαράματα, όταν ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας και θεμελιωτής του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, Ιωάννης Καποδίστριας, δολοφονούνται στο Ναύπλιο, λίγο πριν διαβεί την πόρτα της εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα, πολιούχου της γενέτειράς του νήσου Κέρκυρας. Εκεί κατευθυνόταν από όρθρου βαθέος για να λειτουργηθεί κατά την πάγια συνήθειά του. Εκεί του έστησαν άνανδρο καρτέρι οι επίδοξοι δολοφόνοι του Κωνσταντίνος και Γεώργιος Μαυρομιχάλης, αδελφός και γιός του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη αντίστοιχα, του γενναίου Μανιάτη οπλαρχηγού κατά τον εθνοαπελευθρωτικό αγώνα και εν συνεχεία κύριου υποστηρικτή του λεγόμενου γαλλικού κόμματος.

Αφού υποκριτικά τον χαιρέτησαν έξω από την είσοδο της εκκλησίας, λίγο αργότερα σε συνθήκες αιφνιδιασμού ο μεν Κωνσταντίνος τον πυροβόλησε πισώπλατα στην πίσω δεξιά πλευρά του κεφαλιού, ο δε Γεώργιος έμπηξε με δύναμη το μαχαίρι του στη δεξιά πλευρά της κοιλίας του. Ο θάνατος του Ιωάννη Καποδίστρια υπήρξε ακαριαίος. Συνεργοί στη δολοφονία ενδεχομένως να ήταν και οι φρουροί που είχαν αναλάβει την επιτήρηση των δύο Μαυρομιχαλαίων, ο Ι. Καραγιάννης και ο Α. Γεωργίου, καθώς οι δύο Μαυρομιχαλαίοι είχαν προ καιρού τεθεί σε καθεστώς επιτήρησης ως ύποπτοι συνωμοσίας.* Είναι αξιοσημείωτο πάντως ότι οι φρουροί επιτήρησης έμειναν τελικά ατιμώρητοι.

Στη συμπλοκή που ακολούθησε αμέσως μετά την εκτέλεση του Ιωάννη Καποδίστρια ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης πυροβολήθηκε και τραυματίστηκε θανάσιμα από τον Κρητικό μονόχειρα σωματοφύλακα του Κυβερνήτη, Γεώργιο Κοζώνη**. Το σώμα του Κωνσταντίνου Μαυρομιχάλη διαμελίστηκε από τον εξαγριωμένο όχλο και ρίχτηκε στη θάλασσα. Λίγο πριν ξεψυχήσει μαρτυρείται ότι ομολόγησε στους διώκτες του το περίφημο: «Δεν φταίω εγώ στρατιώται, άλλοι με έβαλαν».

Από την άλλη πλευρά, ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης κατέφυγε τρέχοντας στην οικία του Γάλλου αντιπρέσβη βαρώνου Ρουάν, που τότε λειτουργούσε ως γαλλικό προξενείο, ζητώντας άσυλο. Ο Ρουάν ωστόσο αναγκάστηκε να τον παραδώσει στα χέρια των αρμοδίων αρχών, μία ημέρα μετά, όταν πλέον το συγκεντρωμένο πλήθος έξω από το προξενείο απειλούσε να το πυρπολήσει και να λιντσάρει και τον ίδιο τον αντιπρέσβη. Λίγες εβδομάδες αργότερα ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης μετά από δίκη καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε με τυφεκισμό. Ο ίδιος, ειλικρινά μετανοιωμένος πλέον για το έγκλημά του, έσπευσε να δώσει το σύνθημα της εκτέλεσής του, κάνοντας δραματική έκκληση στους ζώντες για διατήρηση της εθνικής ενότητας και ομοψυχίας. Χαρακτηριστικό των αγωνιστών ηρώων είναι η ειλικρινής μετάνοια για τα λάθη τους, όσο μεγάλα και αν είναι αυτά.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Ελβετός Φιλέλληνας τραπεζίτης, πιστός φίλος του Καποδίστρια Εϋνάρδος γράφει για το θάνατο του Ιωάννη Καποδίστρια: «Ο θάνατος του Κυβερνήτου είναι συμφορά δια την Ελλάδα, είναι δυστύχημα δι' όλην την Ευρώπην [...]. Το λέγω με διπλήν θλίψιν: ο κακούργος, όστις εδολοφόνησε τον κόμητα Καποδίστρια, εδολοφόνησε την πατρίδα του».

Από τα έως τώρα γνωστά ιστορικά γεγονότα, εικάζεται ότι αλλοδαπές και εγχωριες δυνάμεις, που τροφοδοτούσαν και κατηύθυναν την Αντιπολίτευση για την προώθηση ιδιοτελών συμφερόντων, όπλισαν κατά κάποιο τρόπο και τα χέρια των τραγικών δολοφόνων του Ιωάννη Καποδίστρια. Ο ιστορικός Δ. Φωτιάδης αναφέρει ότι ο προεστός των Πατρών Ανδρέας Καλαμογδάρτης τους έδωσε 250 φλουριά «ειπών αυτοίς ότι κατόπιν θα στείλει και τα υπόλοιπα 1000».

Τυφλές προσωπικές δυσαρέσκεις και αντιθέσεις αξιοποιούνται κατά κανόνα από ισχυρούς παράγοντες, προκειμένου να προκληθούν διαιρέσεις και διχασμοί στο λαό και την πολιτική σκηνή με εφήμερα κερδισμένους όσους επιβουλεύονται τη συλλογική ευημερία, για να προωθήσουν δικές τους σκοτεινές σκοπιμότητες. Όταν προτάσσεται το «εγώ» έναντι του «εμείς» η διχόνοια και το μίσος βρίσκουν πρόσφορο έδαφος. Έτσι, διευκολύνεται η επικράτηση αλλότριων συμφερόντων, ενώ αποδυναμώνεται κάθε υγιής προσπάθεια ανασυγκρότησης.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι παρά την παρέλευση ακούοντος μεγάλου χρονικού διαστήματος, ο φάκελος για τη δολοφονία του Καποδίστρια στα βρετανικά αρχεία παραμένει ακόμη απόρρητος. Στο σχεδιασμό της συνωμοσίας εικάζεται πάντως ότι πρωτοστάτησε ο Γάλλος στρατηγός Gerard, διοικητής τότε του τακτικού στρατού, υπό την ανοχή και των Άγγλων. Ο ίδιος ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης φέρεται να απέδωσε ευθύνες στα αγγλογαλλικά συμφέροντα για τη δολοφονία του Κυβερνήτη: «Ανάθεμα τους Άγγλο-Γάλλους που ήταν η αιτία και εγώ να χάσω τους δικούς μου ανθρώπους και το Έθνος να χάσει έναν Κυβερνήτη που δεν θα ματαβρεί . Το αίμα του με παιδεύει έως σήμερα».

Ο Ιωάννης Καποδίστριας φαίνεται ότι είχε πλήρη επίγνωση των δολοπλοκιών που εξυφαίνονταν ενάντια στο πολύπλευρο έργο και ταυτόχρονα όραμα που είχε αναλάβει να υλοποιήσει. Αυτό της συγκρότησης και οργάνωσης από το μηδέν ενός σύγχρονου για τα δεδομένα της εποχής ανεξάρτητου ελληνικού κράτους, σύμφωνα με τις αξίες του ελληνικού πολιτισμού και προσαρμοσμένου στις μεγάλες ανάγκες του λαού και στις απαιτήσεις των διεθνών συνθηκών. Εγχώριοι και εξωτερικοί παράγοντες δεν έβλεπαν θετικά τη συγκρότηση ενός ισχυρού και αυτόνομου ελληνικού κράτους δικαίου, πάνω στο οποίο δε θα μπορούσαν πλέον να ασκήσουν εύκολα τη διαβρωτική τους επιρροή.

Ωστόσο οι δυσκολίες και τα εμπόδια που διαρκώς συνάντούσε στο έργο του διόλου απέτρεπαν τον Ιωάννη Καποδίστρια από το να συνεχίσει ανυποχώρητος την πραγματώσή του. Είναι χαρακτηριστικό ότι μόλις 2 μήνες πριν το θάνατο του, γράφει προς τον Γάλλο ναύαρχο Λαλάντ: «Εγώ δε, και τις δολοπλοκίες όλων σας τις εγνώριζα, αλλά έκρινα ότι δεν έπρεπε με κανένα τρόπο να κόψω το νήμα της συνεργασίας μαζί σας, γιατί έδινα προτεραιότητα στην ανόρθωση και στην ανασυγκρότηση της Ελλάδος. Αν έκοβα τις σχέσεις με τις λεγόμενες προστάτιδες Δυνάμεις, τούτο θα ήταν εις βάρος της Ελλάδος και δεν ήθελα με κανένα τρόπο να προσθέσω βάρος και στη συνείδησή μου. Και άφησα τα πράγματα να λαλήσουν μόνα τους...».

Αν και ο Ιωάννης Καποδίστριας είχε απόλυτη συνείδηση των θανάσιμων κινδύνων που ελλόχευαν σε βάρος του, έθετε τη ζωή του πάνω από αυτούς. Δεν πτοούνταν μπροστά στο διαφαινόμενο ενδεχόμενο της δολοφονίας του. Το θυσιαστικό του φρόνημα αποτυπώνεται ανάγλυφα σε μία επιστολή του λίγο καιρό πριν τη δολοφονία του: *«Οι Έλληνες δεν θα φθάσουν ποτέ μέχρι του σημείου να με δολοφονήσουν. Θα σεβασθούν την λευκή κεφαλή μου [...]. άλλωστε είμαι αποφασισμένος να θυσιάσω την ζωή μου δια την Ελλάδα και θα την θυσιάσω. Εάν οι Μαυρομιχαλαίοι θέλουν να με δολοφονήσουν, ας με δολοφονήσουν. Τόσον το χειρότερον δια αυτούς. Θα έλθη κάποτε η ημέρα, κατά την οποίαν οι Έλληνες θα εννοήσουν την σημασίαν της θυσίας μου».*

Εύστοχα, ο Αλέξανδρος Στούρτζας στον επιτάφιο λόγο του για τη μνήμη του Ιωάννη Καποδίστρια σκιαγραφεί το μεγαλείο ψυχής του Έλληνα Κυβερνήτη: «Μήπως ὁ ἀείμνηστος Ἄνθρω καὶ μέγας πολίτης... δέν ἐδύνατο νά ἀποφύγῃ τήν δολοφονίαν, νά πατήσῃ ἐπὶ ὄφιν καὶ σκορπίον, ἐνῶ Σέ εἶχεν ὑπερασπιστήν τῆς ζωῆς του; ἐδύνατο βέβαια. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη, ἡ ἰσχυρά ὡς ὁ θάνατος, ἡ ἀγάπη, ἡ μὴ ζητοῦσα τὰ ἑαυτῆς, ἡ ἀγάπη, ἡ ἔξω βάλλουσα τόν φόβον, κατὰ τόν λόγον Σου, ἡ ἀγάπη πρὸς τόν Θεόν καί τοὺς ἀδελφούς του Ἑλλήνας τόν ἔσυρεν εἰς τόν θάνατον, ὡς προαιρετικῆς θυσίας ὀλοκάρπωμα, καί ἡ μακαρία του ψυχὴ ἤρπασε τῆς ἀφθαρσίας τόν στέφανον.»

Το μαρτυρικό τέλος του Ιωάννη Καποδίστρια σφραγίζει ανεξίτηλα το ενάρετο θυσιαστικό του φρόνημα, καθιστώντας τον अपαραμάμλλο πολιτικό πρότυπο παγκόσμιας εμβέλειας. Παράλληλα καθιστά σαφές, ὅτι ο παραγκωνισμός των εμπαθειών, η ευφυής διαλλακτικότητα, ο δημοκρατικός διάλογος και η διαρκής προσπάθεια για τη διαφύλαξη της ενότητας και ομοψυχίας των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων μπορούν να εγγυηθούν την ανεξαρτησία και ευημερία του λαού και της Πολιτείας. Παρόλο που ο Ιωάννης Καποδίστριας έζησε σε ένα διεθνές περιβάλλον, όπου κυριαρχούσαν οι ραδιουργίες, η κυνική σκοπιμότητα και ο ανελέητος απέναντι στον αδύνατο νόμος του ισχυρού, διατήρησε ακέραιο το ήθος και το φρόνημα ανιδιοτελούς προσφοράς στο σύνολο και στην (όπου γη) πατρίδα έως το τέλος της ζωής του. Η πολυσήμενη θυσία του μακαριστού πρώτου Έλληνα Κυβερνήτη αποτελεί σήμερα πολύτιμη παρακαταθήκη για κάθε πολιτικό και πολίτη, που επιθυμεί αληθινά να αγωνιστεί υπηρετώντας τον άνθρωπο και την κοινωνία από οποιοδήποτε μετερίζι και αν έχει ταχθεί. Στο ενάρετο πέρασμά του από την παρούσα στην άλλη ζωή συμπυκνώνονται οι φωτεινές, άσβεστες αξίες που κυοφόρησε και απλόχερα πρόσφερε ως κύριος φορέας ο ελληνικός πολιτισμός στην ανθρωπότητα, νοσηματοδοτώντας την ανθρώπινη ύπαρξη και την ιστορία.

Παραμένει ωστόσο δραματικά αναπάντητο το ερώτημα, αν σήμερα ακριβώς 183 έτη μετά τη δολοφονία του, οι Έλληνες έχουν κατανοήσει τη σημασία της θυσίας του, ὅπως ο ίδιος ἤλπιζε και ευχόταν στην προαναφερόμενη επιστολή του (·).

Σημειώσεις:

* Η οικογένεια των Μαυρομιχαλαίων, ὅπως και άλλες ισχυρές οικογένειες κοτζαμπάσηδων, προκρίτουν και άλλων ισχυρών διαπλεκόμενων παραγόντων της εποχής (π.χ. οι Κουντουριώτηδες, οι Μιαούληδες, οι Κωλέττηδες, οι Μαυροκορδάτοι κ.ά), υποκινούμενοι και από εξωτερικούς

παράγοντες, αντιτάχθηκαν σθεναρά στην πολιτική του Καποδίστρια, που στόχευε να συγκροτήσει οργανωμένο κράτος που θα έλεγχε και θα εξάλειφε την αυθαίρετη σε πολλές περιπτώσεις δράση των εν λόγω παραγόντων, που εύλογα δεν ήθελαν να υποταχθούν στο νόμο και την κρατική εξουσία, εφόσον θα έχαναν σε μεγάλο βαθμό τα παλαιά τους προνόμια. Όπως επισημαίνει ο τότε αντιπρόεδρος της Ρωσίας στην Ελλάδα, «οι κοτζαμπάσηδες αυτοί χρησιμοποιούντες τα φιλελευθέρας αρχάς ως μέσον διαιωνίσεως της επιρροής των, εστράφησαν με μίσος κατά του Κυβερνήτη, καθόσον απαγορεύει τας αρπαγάς, τιμωρεί τους ενόχους και προστατεύει τους καταπιεζομένους...». Ήδη από την άνοιξη του 1830 είχε ξεσπάσει εξέγερση στη Μάνη με την υποκίνηση του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη και την ηγεσία του Τζανή Μαυρομιχάλη, αδελφού του Πετρόμπεη, καθώς εκτός των άλλων η οικογένεια Μαυρομιχάλη επιθυμούσε να υπάρξει ξεχωριστό τελωνείο για τη Μάνη. Αυτά τα γεγονότα οδήγησαν στη φυλάκιση του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη στο Ναύπλιο, ενός από τους κυριότερους υποστηρικτές του λεγόμενου τότε γαλλικού κόμματος και τελικά στη βεντέτα της οικογένειας Μαυρομιχάλη κατά του Ι.Κ.

** Σημειωτέον, ότι ο Γ. Κοζώνης, είχε χάσει το χέρι του σε μάχη κατά των Τούρκων και είχε προσληφθεί για λόγους φιλανθρωπίας ως ένας από τους 2 σωματοφύλακες του Κυβερνήτη, καθώς ο Ι.Κ. δεν ήθελε να έχει πολυπληθή φρουρά, για να μην επιβαρύνει τα ισχνά οικονομικά του κράτους.

29.09.2014

Πηγή: www.antibaro.gr/